

királyok és bolondok könyve

A büntett, amely nem egészen negyven évvel később történik majd meg, már 1906. augusztusában felsejlett egy pétervári újság lapjain. A folytatásban megjelenő cikkek alatt az újság főszerkesztőjének, egy bizonyos A.P. Krusevannak a neve szerepelt, akinek lelkét a kisinyovi pogrom felbujtójaként mintegy ötven gyilkosság terhelte. /A félhomályos szobákban megcsönkített, vérbefagyott férfitestek hevernek, s a félig leszakított, nehéz függönyök mögül megerőszakolt leányok eszelős tekintete mered a semmibe. A látvány ennek ellenére valóságos, mint ahogy valóságosak a holttestek is. Ebben a rémséges színpadi képben egyedül a hó művi. "Az utcákon szétdobált bútordarabok, összetört lámpák, szemét, ruhák, matracok, szétszaggatott dunyhák. Mindent pihe borít, még a fákat is: hó hullott a városra"/. Kruseváné tehát a dicsőség, hogy először tárja fel azt a dokumentumot, amely bizonyítéka a kereszténység, a cár és a dolgok jelenlegi rendje elleni

egyetemes összeesküvés létezésének. A vádemelés alapjául szolgáló titokzatos dokumentum EREDETÉT azonban nem fedi fel, hanem megelégszik egy mellékesen odavetett megjegyzéssel, mely szerint a szóban forgó szöveget "valahol Franciaországban" írták. Az ismeretlen fordító "Az összeesküvés, avagy hová nyúlnak az európai társadalmak romlásának gyökerei" címet adta a műnek.

Krusevan a cári cenzúra elé terjeszti az ÖSSZEESKÜVÉS kibővített változatát, amely egy évvel később meg is jelenik könyv formájában a Cári Gárda magas védnöksége alatt. A kiadó a Pétervári Süketnének Társasága. /Hogy ebben rejlik-e valamiféle szimbolika, azt nem könnyű megállapítani/. Krusevan sok félelmet és kétséget ébresztő szövegei végül is termékeny talajra leltek, s megtörték egy furcsa remetének a süketségét, aki Carszkoje Szelo-i magányában égi jelekre várt, s épp nyomdára készítette elő misztikus megvilágosodásait. A remete neve Szergej atya, s az ÖSSZEESKÜVÉShen saját kétségeinek igazolását s a hit és az erkölcs egyetemes romlását látja, ezért ezt az értékes dokumentumot belefoglalja ANTIKRISZTUSÁba, mint a megvilágosodás elválaszthatatlan részét, mely egy időben ragyogott fel két külön lélekben. S mint bizonyítékot, hogy az angyalok serege még nem győzetett le.

Nilus könyvét a Vöröskereszt Carszkoje Szelo-i szekciója jelentette meg, díszkiadásban, japán hártypapíron, arany nyomással, így sugalmazván az olvasónak, hogy a művészet menedéket nyújthat a orosz elől, s új platoni nyugalanság forrása lehet. II. Miklós ő cári felsége is kapott egy példányt. /A cár felta a misztikus irodalmat, mert azt hitte, hogy az önművelés és különféle más mesterkedések segítségével elkerülhető a pokol./ Mintha villám sújtotta volna azokat a

kivételezetteket, akik beavatást nyerhettek a könyv hirdette Nagy Titokba: előttük állt - úgy a francia forradalomtól fogva az európai történelem egész mechanizmusa. Mindaz, ami eddig a véletlenek munkájának és az égi gépezet működésének tűnt, magasztos elvek és sorsok harcának, szóval ez az egész zavaros, az olimposzi istenek szeszélyeihez hasonlatos história hirtelen pofonegyszerű lett: valaki itt a földön mozgatja a szálakat; bizonyíték nemcsak arra, hogy az Antikrisztus létezik /ebben senki nem kételkedett!/, hanem arra is, hogy a Sátánnak igenis vannak földi segítőitársai. Az oroszországi metropolita /akinek mintha hályog esett volna le a szeméről/ látván, hogy az Antikrisztus légiódi hogyan foglalják el Szent Oroszországot, elrendelte, hogy mind a háromszázhatvannyolc moszkvai templomban az istentisztelet helyett ebből a könyvből olvassanak fel részleteket.

Így kerül tehát egy sorba a titokzatos ÜSSZEESKÜVÉS az igazságosságot és szigorú büntetést hirdető Biblia szigorú törvényeivel. Megtalálható benne - legalábbis formálisan - mindaz, amit egy szent könyv magába foglalhat: törvények és a törvények megszegéséért járó büntetések. Keletkezése majdnem olyan rejtélyes, mint a Bibliáé, s a szerény szerző - Nilus - csak kommentátorként és szerkesztőként, amolyan exegétaként tünteti fel magát. A különbség mindössze annyi, hogy az ÜSSZEESKÜVÉS, homályos eredet ide, homályos eredet oda, mégiscsak emberi alkotás, s ez a tény gyanússá, hazuggá és bűnössé teszi.

Az itt következő szöveg megpróbálja felkutatni a könyv eredetét, s egy futó pillantást vetni alkotóira. /akik elvetemült eljárásukat az isteni anonimitás előjogával ruházták fel/, s végül megkísérli bemutatni azt a ragályt, amelyet e tett a világra szabadított.

Az ANTIKRISZTUS szerzője, Szergej Alekszandrovics Nilus - a beavatottak számára csak Szergej atya - egyenesen az orosz feudalizmus homályából lép a történelem színpadára.

Birtokai elvesztése után egyik kolostorból a másikba zarándokol, hosszú, sárga viaszgyertyákat éget a bűnös lelkek nyugalmaért, s homlokával a szerzetesi cellák hideg kövét veri. A lavrákban a szentek és az eszelősök életrajzát tanulmányozza, s hasonlatosságokat fedez fel bennük saját lelki életével. Ez arra a gondolatra ösztönzi, hogy megírja tévelygéseinek történetét - az anarchizmustól és az istentelenségtől a hit igazságáig, s hogy a világ elé tárja megvilágosodását: a modern civilizáció a szakadék felé rohan, az Antikrisztus itt van a kapuk előtt, s rejtett helyekre: a férfiak ágyékára és a női mellek alá már oda is nyomta szégyenletes bélyegét.

A fent említett Krusevan cikksorozata éppen akkortájt jelent meg, amikor Nilus befejezte életrajzírását. "S a mag termékeny talajra hullott."

M. du Chayla, a francia világutazó, abban a hitben, hogy a forradalom lesöpörte a föld színéről a vén bűnöst, egy cikkében 1921. májusában olyan tisztelettel ír Nilusról, amilyennel csak a halottaknak szokás adózni: "Mielőtt kinyitotta volna az értékes ládát, részleteket olvasott fel könyvéből és a dokumentációs anyagból: Filaret metropolita álmait, idézeteket X. Pius pápa enciklikáiból, Szent Szerafin próféciáit, részleteket

Ihsentől, Szolovjovtól, Mereskovszkijtől... Ezután felnyitotta a ládát, melyben szörnyű összevisszaságban, egymásra dobálva számavárok, ezüstkanalak, gumigallérok, különféle inasiskolák medalionjai, Alekszandra [jodorovna cárné monogramjai, s a Becsületrend keresztje heverték. Mindezek a tárgyakon lázas fantáziája az 'Antikrisztus pecsétjét', a háromszöget vagy a két keresztbe fektetett háromszöget fedezte fel: a rigai 'Háromszög' gyárban készült kalucsnikon csakúgy, mint a cárné stilizált monogramjában és a Becsületrend keresztjén."

A felvilágosodás hagyományain nevelkedett du Chayla úr mindezt kételkedve és fanyalgással fogadja. POZITÍV BIZONYOSSÁGOT akar; "az Antikrisztus birodalmának alapokmánya" minden kétséget kizáróan csak misztifikáció, akárcsak az Eduard Drimont- vagy a Leo Taxil-féle eset, melyeknek annakidején az egész katolikus világ felült. Míg a bizalmatlan pozitivisták tudós aggályait fejtegeti, Szergej atya hirtelen feláll, s pusztá kézzel kapva a lángba, eloltja a gyertyát. Az alkony már leszállt, de a szobában még nincs sötét. Kint világít a hó, a számavár pedig úgy csillog, mint valami lampion. Nilus egy kézmozdulattal az ablakhoz inti vendégét. A hófehér tájban világosan kivehető egy, a kolostor felé igyekvő férfi sziluettje. S jól hallható, hogyan csikorog a talpa alatt a hó. "Tudja, ki volt ez?" - kérdezi a lépések eltávolodtával Szergej atya, s szemében a téboly fénye gyűl ki. "A gyógyszerész. Dávid Kozelsk. Vagy Kozelski. /Náluk sose lehet tudni./ Azzal az ürüggyel, hogy a révhez vágja itt le az utat - pedig a rév ott van, túl egészen a templomi birtokon - itt ólálkodik, hogy megszerezze EZT." S hatalmas paraszttényerét a fekete tokjában még mindig az asztalon fekvő könyvre helyezi, melyen a félhomályban jól kivehetően megcsillan a Mihály arkangyalt ábrázoló aranyozott ikonkép. Szergej atya, mint ahogyan a kenyeret szentelik, a kereszt jelét rajzolja fölé.

Marija Dimitrijevna Kaskina, született Baturlina kontessz, mintegy harminc év távlatából beszél Szergej atyáról: "A kolostorhoz tartozó házban Nilus feleségével, született Ozerovával és első ágyasával, egy feslett életű nőszeméllyel lakott. Időről időre meglátogatta őket s csatlakozott hozzájuk egy harmadik, beteges asszony is, tizenkét esztendőös leányával. Azt beszélték, hogy Nilus a gyerek apja. /A lány médiumként vett részt azokon a spiritiszta szeánszokon, amelyeket Nilus barátai rendeztek./ Gyakran láttam őket együtt sétálni. Mindig a hosszú, fehér szakállú Nilus megy középen, világos színű parasztingben, derekán szerzeteskötéllel, a két nő pedig mellette lépked, s mohón lesik minden szavát. A leány anyja kíséretében néhány lépés távolságra követi őket. Az erdőbe érve leheverednek valamely fa árnyékába. Ozerova akverelljeit kezdi festeni, a másik asszony kötést vesz elő. Nilus végignyúl a földön, s tekintetét az égbe fúrva mély hallgatásba burkolózik."

Ugyanez az M.D. Kaskina libbenti fel a fátylat egy pillanatra arról az eszelős világról, amelyben a babona, az okkultizmus és a misztikus örület bujasággal és vallási fanatizmussal keveredik.

"A kolostorban Nilus összelelegedett egy szerzetessel, egy meglehetősen kates erkölcsiségű személlyel, aki azonban nem volt híján némi festői tehetségnek. Nilus útmutatásai alapján egyik képén a cári családot a felhők között lebegve festette meg. Körülöttük, a piszkosszürke kumuluszok között ördögök bújócskáznak, fejükön szarv, kezükben vasvilla, s

kígyónyelvüket fenyegetően nyújtogatják a cárevics felé. Az ördögöknek eme seregével a kolostorbéli Mitya Kalaida, azaz Toprongy Mitya száll szembe, aki a sátáni erő megtörésére és a cárevics megmentésére siet. - Feleségének, született Ozerovának köszönhetően sikerül a vásznat Szankt-Petyerburgba küldenie; Mityát nyomban az udvarba hívják. Kíséretében ott van Nilus is; ő fordítja FÖLDI NYELVRE a féleszű Mitya érthetetlen hebegését."

4.

Egy Újvidéken, 1936-ban megjelent életrajz szerint Nilus istenfélő, igaz ember volt, az összeesküvésről szóló titokzatos dokumentum pedig hiteles forrás, mely mint valami médium, magának az ördögnek a szavait közvetíti. N.D. Zsevahov herceg /akit Carigradon keresztül Újvidékre vetett a sors, s a Fruska Gora ege alatt lelt gyermekkorra tájaihoz hasonló vidékre, ahol a síkság szelíden, mint egy zöld hullám tönk el a hegyek oldalában/ egy pillanatra sem kételkedik az ÖSSZEESKÜVÉS érveiben, melyet "egy istentagadó írt a Sátán sugallatára, aki felfedte előtte, hogyan döntheti romlásba a kersztény államokat, s szerezheti meg a hatalmat a világ felett." /Ami mgát Zsevahov herceget illeti, nem vagyok benne biztos, hogy nem őt láttam 1965. csikorgó telén Újvidéken egy, a Katolikus porta közelében levő tejbárban. Az illető magas, sovány, kissé görnyedt testtartású férfi volt, orrán PINCE-NEZ-vel, sötét, viseltes zakóban és pecsétetes fekete nyakkendőben; olyan volt tehát, amilyennek a herceget kortársai leírják. Erős orosz akcentussal beszélt, s zakójának hajtókáján ott fityegett a Miklós-rend. Az egyik asztalnál állt, s hosszú, csontos, nikotintól sárga pókujjaival úgy forgatta a húsos rétest, ahogy egy könyv lapjait szokás./

A Zsevahov-féle életrajzból nem minden csodálkozás nélkül tudjuk meg, hogy Szergej Alekszandrovics Nilus a forradalom után még évekig élt Isten békéjében valahol Dél-Oroszországban feleségével, született Ozerovával együtt. /A másik két nőnek a forradalom zűrzavarában nyoma veszett, s bizonyos indíciumok arra engednek következtetni, hogy a lány, az egykori médium, rendőrségi besúgónak csapott fel./ Nilus egy Szerafin nevű remetével lakott együtt, s a közeli kápolnába járt prédikálni. A terror, az éhség, s a kiontott vér mindennél jobban bizonyították, hogy az Antikrisztus birodalma az ÖSSZEESKÜVÉSben foglalt forgatókönyv alapján valósul meg. Mint a hangyák, úgy lepnek el most mindent, még a katonai egyenruha gombjait és sapkarózsákat is a valamikor titokzatos jelnek számító háromszögek. /Ehhez a ponthoz érve Szergej atya reverendája zsebének mélyéről mint megannyi CORPUS DIABOLICI-t egy marék fémgombot kotor elő./

Egy levélből /amely úgy érkezett Zsevahov grófhoz, mint egy túlvilági üzenet, Oran, Marseille, Konstantinápoly, Párizs, Sremska Mitrovica és Újvidék postahivatalainak bélyegzőivel/ megtudjuk, hogy a rémséges 1921-es esztendőben a Vörös Hadsereg egy detachment-ja felfedezi azt a házat, ahol a két igaz férfiú lakik, s a katonák rögvést végezni akarnak velük. Ekkor jelenik meg előttük egy szerzetes, s az ég felé emeli kezét. A különítmény vezetőjét, a környék hírhedt útonállóját, akinek a homlokán, a sapkarózsán, mint nyers seb ragyognak a háromszögek, hirtelen görcs rántja össze, s lefordul lováról, mint akit villám talált. A ló megfordul és elvágat, s a többi haramia is menekülőre fogja. Amikor Szerafin remete és Szergej atya köszönetet akarnak mondani a titokzatos Őrangyal-szerzetesnek, aki

megmentette őket a véstől, azon a helyen, ahol az imént még kezét az égre emelve védelmezőjük állt, most csak egy ködsugár lebeg, a letaposott fűszálak pedig zöld rugókként egyenesednek ki.

A végső győzelem mégis a sátáné lett. Egy nap a késő éjszakai órákban egy NKVD-s osztag zörgetett a kolostor melletti ház ajtaján. Szergej atyát egyik oldalról feleségéhez, másik oldalról a még meleg kályhához simulva világította meg a zseblámpa fénye. A szakállánál fogva rángatták ki az ágyból. Az őrangyal, aki az előző alkalommal megmentette, most nem jelent meg. Szergej Alekszandrovics Nilus 1930. szilveszterén szívszélhűtésben halt meg egy lágerben, és soha nem tudta meg, hogy ANTIKRISZTUSával a közeljövő mily rémtetteinek az útját egyengette. /Felesége, született Ozerova, az egykori udvari dáma hét évvel később egy Jeges-tengeri lágerben távozott az élők sorából./

5.

Amíg Szergej atya a világi lármától távol a sátáni jelenlét bizonyítékait gyűjtögeti, könyvének egy példánya eljut az eximperatrix kezébe, aki száműzetetésének napjait tölti Jekatyerinburgban, az Ipatyev-villában. A fehérek egy erős lovasszázadának sikerült betörnie a városba, hogy kiszabadítsa a cári családot, de már késő. Az uralkodói családból nem maradt más, csak egy halom csont. Íme, ahogyan egy kortárs, egy bizonyos Bikov az eseményeket leírja: "Hajnali két órakor hirtelen fegyverropogás hangzik fel az Ipatyev-villa szuterénjében. Hátborzongató jajveszékélés hallatszik, majd egy-egy külön lövés, amely a még életben maradt

gyerekkel végez. Aztán semmi, csak a szibériai éjszaka súlyos csendje. A még meleg holttesteket ezután lopva a szomszédos erdőbe viszik, ahol feldarabolják, kénsavval feloldják, majd benzinnel leöntve elégetik őket. Végül a dögveszes, nyúlós maradványoknak eme szörnyű masszáját, az égett csontok és ékszerek keverékét, ezt a gyémántoktól csillogó emberi trágyát nagy sietséggel egy elhagyott bánya aknájába hányják."

A bizottság, amely az Ipatyev-villában az uralkodóház megmaradt javainak leltárját állíttotta össze /elefántcsontfűlő tulai szamovárok, szőnyegek, francia porcelán éjjeliedények, 18. századi mesterek ikonjai, s egy szignó nélküli festmény, amelyen a kidülledt szemű cári család a felhők szárnyán a paradicsom felé suhan/, a drága ikonok és bútorok tömege alatt megtalálja a cárnő kézikönyvtárát, amely főképp németül, franciául és oroszul írt egyházi és misztikus témájú könyvekből áll. Közülük három egészen biztosan a cárnő tulajdonát képezte: az orosz nyelvű Biblia, a HÁBORÚ ÉS BÉKE első kötete és Nilus művének 1917-es, harmadik kiadása; a cárnő ugyanis, sejtve az elkerülhetetlen véget, rájuk rajzolta a boldogság és az isteni áldás jelét, a horogkeresztet.

6.

AZ ÖSSZEESKÜLVÉS ama példányának váratlan felbukkanása, amelybe a cárnő Istenben boldogult keze a horogkeresztet rajzolta, sokak számára a felfedezés erejével hatott. A Gyenyikin hadserege mellett szolgáló angol tisztek tanúságtétele szerint egy népszerű kiadást "minden olvasni tudó katonának" szántak, avval a céllal,

hogy megszilárdítsa a harcosok lazuló erkölcsseit, s egyszerűsáig gyászmise is legyen a nagytudású Alexandra Fjodorovnáért. A katonák a tűz köré gyűlnek, ahol a tisztek fojtott hangon Nilus próféciáit és az ÖSSZEESKÜLVÉS részleteit olvassák fel. A két mondat közt beálló hirtelen csendben csak a sűrű pelyhekben hulló hó suhogása, és mintha valahonnan nagyon távolról jönne, a kozák lovak nyerítése hallatszik.

"Ha minden államnak két ellensége van - csendül a tiszt kristályhangja -, s ha a külső ellenséggel szemben megengedhető minden lehetséges erő használata, mint például az éjszakai orvcsapások vagy az aránytalanul nagy túlerővel való támadás, akkor a legádázabb ellenséggel szemben, amely a társadalom fennálló rendjének és jólétének megdöntését célozza, miért tartanánk ezeket az eszközöket megengedhetetlennek és természetellenesnek?"

A tiszt, mutatóujját a lapok között tartva, egy pillanatra az ölébe ejti a könyvet. "Íme, uraim, az ő erkölcsük."

/Az ordonánc, a szünetet kihasználva lesöpri a havat, amely a tiszt feje fölötti sátorlapra hullott./

"A szabadság szó - s ezt úgy ejti ki, mintha kurzívval szedték volna - minden erő és minden hatalom, még az isteni hatalom ellen is harcba szólítja az emberi közösségeket. Ezért, ha mi leszünk majd a világ urai..." /Itt megint leereszti a könyvet, ujjával a lapok között./

"Uraim, azt hiszem, nem szükséges részleteznem, hogy kiket takar ez a titokzatos MI a szövegben... MI, azaz ŐK." Aztán egy hirtelen mozdulattal felemeli a könyvet /mivel ez a stíluselem tűnik most hatásosnak és helyénvalónak/.

"Ha tehát MI - azaz ŐK - leszünk majd a világ urai, kötelességünk lesz ezt a szót - szabadság - kitörölni az emberi nem szótárából, mert ez az életerő megtestesülése, amely a tömeget vérszomjas, vadállati csordává változtatja. Igaz, ha ezek a vadállatok teleisszák magukat vérrel, elalszanak, s akkor könnyű őket láncra verni."

Az új igazsággal vértezett, fanatizált hadsereg most már tiszta szívvel indul a pogromokba. A gyilkos könyv első tömeges áldozatainak száma már több tízezerre rúg.

Egy bizonyos LEXIKON adatai - melynek objektivitását sokan vitatják, különösen az ÍSSZEESKÜVÉS hívei - az 1918-20-as évek során csak Ukrajnában mintegy hatvanezer meggyilkoltról tudnak.

7.

A hazájukat a szövetségesek hajóin elhagyó fehér tisztek csomagjában az Újszövetség, Dal szótára és a monogramos törülközők társaságában ott találjuk az ANTIKRISZTUSnak egy-egy körömmel megjelölt margójú példányát is; s ily módon rövidesen megjelennek a könyv angol, francia és német fordításai is, melyek munkálataihoz az orosz emigránsok nyújtanak értékes lingvisztikai segítséget.

A tudós kommentárokból a szakemberek megpróbálnak fényt deríteni a könyv titokzatos származására. Ellentétes és zavaros elméletek születnek,

amelyekből arra következtethetünk - "TOUT COMPTE FAIT" -, hogy az ÖSSZEESKÜVÉS alapjául szolgáló forrás igen veszedelmes úton került a nagyvilág elé; az archívum, ahol a kézirat eredetijét őrzik, a pokolnak egy előcsarnoka, ahová másodszer nem térhet vissza az ember. S a titok hét pecsétjével lepecsételt kapun egyetlen egyszer is csak az léphetett át, akiben együtt volt a róka ravaszsága, a macska ügyessége és a vidra szíve. Francia források szerint Elzászban /mások szerint Nizzában/ egy nő lopta el a kéziratot szeretőjétől, míg az az igazak álmát aludta, s nem is sejtette, hogy a süket és vak emberiség rövidesen tudomást szerez az ő legtitkosabb, a világ meghódításáról szőtt álmáról. P. Petrovics Sztjepanov, a moszkvai színódus volt kolostori számtartója, volt udvari tanácsos stb. 1927. április 17-én Sztarij Futogban eskü alatt vallotta, hogy a könyv kézírata már a múlt század végén a birtokában volt. Saját költségén kinyomtatta az orosz fordítást a kiadás évének és helyének, illetve a szerző és a kiadó nevének feltüntetése nélkül: kizárólag "személyes használatra". A kéziratot egy hölgyismerőse hozta Párizsból. Ami ezt a bizonyos Sismareva asszonyt illeti, az ő véleménye szerint a szöveg szerzője Ascher Ginsberg, Majmonides követője. Valahol Odesszában az ő keze vetette papírra az eredeti héber nyelvű változatot, amely a későbbi fordítások alapjául szolgált. A világ szolgásgába taszításáról szóló tervet - véli Sismareva asszony -, mely Majmonides eme hívének beteg tudatában fogant, az összeesküvők 1897-ben titkos brüsszeli kongresszusukon fogadták el. Az orosz emigránsok tekintélyes mecénásokat tüntetnek ki az ANTIKRISZTUS egy-egy gépírásos példányával /amely magában foglalja az ÖSSZEESKÜVÉST is/; 1923-ban Párizsban egy álarcosbálon az ANTIKRISZTUS a sült liba és a kaviár mellett az egyik díj lesz a tombolán. Még a Poroszországból száműzött szerencsétlen

Joachim Albrecht is Nilus könyvét osztogatja a pincéreknek, taxisoőröknek és liftbnyoknak. Olvassa csak el, jóember, és minden világos lesz; nemcsak az, hogy őt miért száműzték, hanem a hallatlan inflációnak és a szállodai kiszolgálás botrányos színvonalcsökkenésének az okai is. A könyvnek egy, az utolsó Hochen Zollern góthetős kézírásával ellátott példánya /melyben az ajánlás egy híres párizsi étterem konyhafőnökének szól, s melyet a méltatlan utód majdan egy árverésen tesz pénzzé/ arról tanúskodik, hogy a hercegnek már az első, 1920-as német kiadás a birtokában volt. A mű annak a német nacionalista elitnek a gondozásában jelent meg, amelyik a hírhedt AUF VORPOSTENT is kiadta. "Az írott betű és a könyvnyomtatás történelme során egyetlen könyv sem tett többet a nemzeti szellem felélesztéséért, mint ez." - írja az említett orgánum némi érthető túlzással. A végkövetkeztetés egészen apokaliptikus: "Ha Európa népei nem indulnak harcba a közös ellenség ellen, amely ebben a könyvben fedi fel titkos terveit, akkor civilizációunkat a szétesésnek ugyanaz a fermentuma fogja romba dönteni, mely két évezreddel ezelőtt romba döntötte az antik civilizációt is."

Az öt egymást követő kiadás ténye az olvasóközönség egyértelmű reakciójáról tanúskodik.

Ami a könyv hitelességét illeti, abban senki sem kételkedik: Nilus ANTIKRISZTUSA, a többi fordítás alapja, feketén-fehéren megtalálható a British Museum pincéjében. Minthogy a halandók többsége úgy tekint minden nyomtatott betűre, mint a Szentírásra, ezt a bizonyítékot sokan gondolkodás és bármiféle intellektuális óvatosság nélkül elfogadják.

"Hát igaz lenne, hogy egy gonosztevő-banda valóban kidolgozott egy ilyen tervet, s ha eljön az idő, majd beteljesülésben kéjeleg?" - kérdezi a TIMES rémült szerkesztője. Sok eltemetett titkot rejtenek még a múzeum alagsorának poros polcai. Ha a véletlen, a sors és az idő egyszer kedvező konstellációban találkoznak, akkor ezen erők eredője ismét végigsöpör majd ezeknek a félhomályos pincéknek a folyosóin.

8.

Ennek a kusza regénynek a cselekménye most egy tér közelében lévő harmadosztályú szállodába vezet minket. Az előtérben imaház, katedrális vagy dzsámi látható. A levelezőlapon található megfakult zöld bélyegek alapján az Aja-Szófia székesegyház lehet. A pecséteken a dátum 1921. A szállodában Arkagyij Ipolitovics Belogorcev lovassági százados, civilben erdészmérnök, orosz emigráns lakik. Múltjáról nem sokat tudunk; nem szívesen beszél róla. /levelezésében a klímáról, Istenről és a keleti szokásokról esik szó./ Az Ohranának tett bizonyos korábbi szolgálatai most, az emigrációban már nem is tűnnek előtte olyan dicsőnek. Állítása szerint Oroszországot elsősorban a cárnak tett eskü iránti kötelességből hagyta el: a katonai esküt nem lehet megszegni. Kategorikus imperatívusza tehát - a junker becsületfelfogás - egy angol hajón Konstantinápolyba vezérelte. Itt horgonyt vetett. Mocskos szálloda, svábbogarak, nosztalgia. A.I. Belogorcev egyre nehezebben tudta megőrizni egyenes-merev tartását. Először császári monogramos ezüst zsebóráját és arany óraláncát /édesatyja ajándékát/ zálogosította el, majd

miután eltávolította EX LIBRISét /két keresztbe rakott kard, középen kereszttel/ Dalnak "Az orosz nyelv szótára" című művén adott túl; aztán díszkardja, ezüst dohányszelencéje, szarvasbőr kesztyűje, pecsétgyűrűje, borostyánkő cigarettaszípkája és végül gumikalucsnija következett.

Egy szép napon sor került a meggypiros csemodánban őrzött többi könyvre is. /A nosztalgiától szenvedő fehér tisztok a szörnyűséges üres órákat politikai szenvedélyek helyett - lelki higiéniájuk érdekében - költészettel töltik ki. Az orosz költők művei az antikváriusok közvetítésével úgy járnak körbe, mint a kártyaasztal körül ülők kezén a kártya./ Arkagyij Ipolitovics Belogorcev egy erre az alkalomra kovácsolt bölcsességgel vigasztalja magát: az ember érett éveire már mindent kihámozott a könyvekből, ami csak kihámozható: az illuziókat és a kétségeket. A könyvtáradat nem cipelheted a hátadon, mint a csiga a házát! Az ember igazi könyvtára egyedül az, ami az emlékezetében megmarad - a kvintesszencia, a mélyben seprőként egymásra ülepedő rétegek. /Lelkében legbelül már a DAL is úgy cseng, mint valami verscím./ És mi a kvintesszencia, ez a mélyben leülepedő réteg? Kívülről tudta az ANYEGINT, és majdnem kívülről a RUSZLÁN ÉS LUDMILLÁT: miközben a lápiszt szorította a borotválkozás közben ejtett sebhez, Lermontovot idézte /"SZO SZVINCOM V GRUGYI..."/, néha Blokot, Anyenszkijt, Gumiljovot... és töredékeket még néhányuktól. Hogy mi az, ami megmaradt? Egy-két versszak Fettől, Byrontól, Musset-től. /A koplalás nem tesz jót az emlékezetnek, akárhogy is vélekednek erről a sztoikusok./ Verlaine "Le Colloque sentimental", Lamartine, s néhány verssor, amelyek külön, a mű egészének kontextusa nélkül bukkannak fel: "VOUS MOURUTES AU BORD AU VOUS FUTES LAISSÉE", Racine-től vagy Corneille-

től. "Egyébként pedig, uraim, mi haszna van egy ilyen házi könyvtárnak? - Elsősorban is utánanézhettünk benne különféle dolgoknak. Hagyjuk most a költészetet - folytatja a családi könyvtár eme volt tulajdonosa - és foglalkozzunk KOMOLYABB DOLGOKKAL. /Lehet valami a bolsevikok ama állításában, hogy a költészet vagy propaganda, vagy megfoghatatlan ködpára csupán./ Valahol Anatóliában vagy Szerbiában vagyunk, az erdőben. /Apropó, most mindenki Szerbiába készül./ A mi mélyen tisztelt Jekatyerina Alekszejevnánk társaságában időzöm éppen /odalép hozzá, belékarol, "s erdei sétára indulnak"/ ... Holdfény. Én az vagyok, aki vagyok, ahogy Trismegistos mondaná, tehát Arkagyij Ipolitovics Belogorcev, foglalkozásomra nézve erdészmérnök. /Ez, uraim, ez itt a lényeg: ERDÉSZMÉRNÖK./ És Jekatyerina Alekszejevna hirtelen felteszi a végzetes kérdést: ÉS MONDJA, EZ ITT MILYEN VIRÁG? Én tisztességtudó ember vagyok, aki képtelen mellébeszélni. MÉLYEN TISZTELT STB. STB., BE KELL VALLANOM, HOGY NEM TUDOM! De - teszem hozzá rögtön - utánanézhettek HÁZI könyvtáramban."

Mindenki nevet. Ennek ellenére mindnyájan tisztában vannak azzal, hogy Arkagyij Ipolitovics - függetlenül a könnyű részegségtől - ezekkel a szavakkal csak könyvtárát siratja, melyet a bőrkofferjában úgy vonszolt maga után tengeren és szárazföldön, mint csiga a házát.

X. úr, a szerencsés vevő, aki erre az egészre "bizonyos distanciával" tekint, kínosan érzi magát. Mintha minden tekintet részegeződne, szemrehányóan.

Másnap a maga is kissé mámoros X. végigbongészi a könyveket, amelyeket eddig még nem sikerült tisztességesen végignéznie. Az értékeikről szóló történet most - a szentimentalizmus határain innen - túlzónak tűnik. A kollekció egyetlen figyelemreméltó darabját - "EGY OROSZ TISZT TÁBORI FELJEGYZÉSEIT" - még talán vissza is adná Arkagyij Ipolitovicsnak, ha egy ilyen gesztus nem menne sértésszámba. Ezeket a könyveket, ahogyan később mesélte, EN BLOC vásárolta meg, elsősorban azért, hogy megakadályozza "egy cári tiszt és jóbarát morális bukását". Természetesen nem tagadhatja le, hogy nyomorúságos Hotel Royal-beli szobájában /nem a belvárosi Hotel Royal-ban, hanem abban a másikban, amellyel mintha csúfolódna saját ütött-kopott cégére/ a bőrkoffer fölé hajolva a Lazsecsnyikov kezeírásával ellátott TÁBORI FELJEGYZÉSEK megragadták, nagyon is megragadták a figyelmét. "S utánunk mi marad, uraim?" tette fel a kérdést ekkor félhangosan, mintegy saját magának. "Szerelmeslevelek!" - "És kifizetetlen szállodaszámlák" - csúszott ki a száján egy más alkalommal.

A lista nem túlzottan hosszú. De las Cases: MEMORIAL DE SAINTE-HÉLENE /kiadási év nélkül; az impresszum minden valószínűség szerint elszakadt és elkallódott/. I. SÁNDOR CSÁSZÁR ŐFELSÉGE VÁLOGATOTT KARCOLATAI ÉS ANEKDOTÁI, MOSZKVA, 1826; M.A. VOLKOV LEVELEI LANSZKAJÁHOZ, M., 1874; M. Bykov: THE LAST DAYS OF TSARDOM, London /dátum nélkül/; NAPÓLEON BONAPARTE GYÓNÁSAI MAURY ABBÉNAK. A francia eredeti orosz fordítása, M. 1859; I.P. Skobaljev: AJÁNDÉK A

BAJTÁRSAGNAK, AVAGY OROSZ TISZTEK LEVELEZÉSE, Szankt-Peterburg, 1833; Marmont: MÉMOIRES 1772-1841, Paris, 1857. /az első három kötetben kézírással a következő feljegyzés olvasható: "Marmont, maréchal, duc de Raguse"/; Denis Davidov: FORRÁSOK A JELENLEGI HÁBORÚ TÖRTÉNETÉHEZ /hely és évszám nélkül/; Mistris Bradon; AJURA FLOYD, regény SPB, 1870; F.V. Rasztocsin gróf: FELJEGYZÉSEK, M.,1889; D.S. Merezkovszkij: TOLSZTOJ ÉS DOSZTOJEVSZKIJ, SPB, 1903. /egy bizonyos V.M. Scsukina kézírással és dedikálásával/, A.Sz. Puskin MŰVEI, a Cári Tudományos Akadémia kiadása, V.I. Szajtov szerkesztésében /az első négy kötet/, SPB; 1910; DOKUMENTUMOK AZ OROSZORSZÁGI POGROMOK TÖRTÉNETÉHEZ, Petrograd, 1919; A.Sz. Puskin ÖSSZEGYŰJTÖTT MŰVEK, 1815-1837, SPB, 1906; L. NY. Tolsztoj: HÁBORÚ ÉS BÉKE, harmadik kiadás, M., 1837; L. NY. Tolsztoj: SZEVASZTOPOLI ELBESZÉLÉSEK, M.,1913; R. Vilton: THE LAST DAYS OF THE ROMANOV, London, 1920; AZ OROSZ NYELVEN MEGJELENT S OROSZORSZÁG TÖRTÉNETÉRE VONATKOZÓ FELJEGYZÉSEK, NAPLÓK, VISSZAEMLEKEZÉSEK, LEVELEK ÉS ÚTIRAJZOK ÁTTEKINTÉSE /három könyv/,Novgorod, 1912; Élie de Cion: OROSZORSZÁG MA, M.,1892; Jehan Préval: ANARCHIE ET NIHILISME, Paris, 1892; /nagy a valószínűsége, hogy ez az álnév egy bizonyos R.J. Racskovszkijt rejt/; W.Thackeray: VANITY FAIR. A NOVEL WITHOUT A HERO. Tauchitz Edition, Leipzig /dátum nélkül/; N.I.Grecs: ÖNÉLETRAJZI FELJEGYZÉSEK, SPB, Szuvorin-féle kiadás /dátum nélkül/; Melchior de Vogus: LES GRANDES MAÎTRES DE LA LITTÉRATURE RUSSE /vol 55, 56 és 64./, 1884; EGY OROSZ TISZT TÁBORI FELJEGYZÉSEI, Lazsecsnyikov kiadása, M., 1836; AZ OROSZORSZÁGI FÖLDMŰVELÉS FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ SZABAD GAZDASÁGI TÁRSULÁS MUNKÁI, SPB,1814; Ny.V. Gogol ÍRÁSAI, Senkov szerkesztésében, M., év nélkül; D.I.Zavalisin: EGY DEKABRISTA FELJEGYZÉSEI, SPB,1906; /a szerző Ipolit Nyikolaevics Belogorcevnek szóló ajánló soraival/, s végül egy olcsó bőrbe kötött könyv, címlap nélkül.

/Az olvasó, úgy hiszem, meg tudja állapítani, hogy erről a listáról melyek a család örökséget képező - bőrkötésű! - könyvek, s melyek a később megjelentek, amelyek azért a maguk módján sok mindent elárulnak az Ohrana egy volt tisztjének szellemi profiljáról, akiről különben édeskeveset tudunk./

10.

Miután kíváncsiságtól sarkallva s nem minden metafizikus szorongás nélkül /"S utánunk mi marad, uraim? Szerelmes levelek... És kifizetetlen szállodaszámlák."/ X. átlapozta a könyveket, visszateszi őket a levendula és lovaglósizma szagú bőröndbe, s olvasni kezdi azt a címdal nélküli könyvecskét. /Elképzelem, ahogy ott guggol a bőrönd mellett, a könyvet a lámpa fénye felé tartva./ Hosszasan forgatja kezei között, majd orrához emeli. /Szerette a régi könyvek szagát./ A hátlapon egy apró betűkkel nyomtatott szót fedez fel, amely első ránézésre valami regénynek a címe is lehetne épp. A kilencedik oldalon egy Machiavelli-gondolatot talál - vagy egy Machiavellinek tulajdonított gondolatot - amely egyre kíváncsibbá teszi: "Minden államnak kétfajta ellensége van: belső és külső. Mely fegyver használata ajánlatos a külső ellenséggel vívott háborúban? S két hadban álló állam generálisai vajon elbeszélik-e egymásnak haditerveiket, hogy így megkönnyítsék a másinak önmaga megvédelmezését? S vajon tartózkodni kell-e az éjszakai támadásoktól, a csapdákától, a lesállításoktól, a kisebb erejű ellenséggel való összecsapásoktól? - S ti mindezeket a hadi fondorlatosságokat, ezeket a kelepccéket és cseleket, ezt a háborúskodáshoz elengedhetetlen stratégiát nem kívánjátok hasznosítani a belső ellenség, a rend feldúlói ellen?"

X. úr ekkor már a kavargó hópelyhekbe bámul:
lelke a szállodai szobából valahova nagyon messzire
száll.

"A nemzeti szuverenitás princípiuma -
kíváncsisága egyre fokozódott - mindenfajta rendet romba
dönt; törvénné emeli a forradalomhoz való jogot, s a
társadalmat nyílt háborúba szólítja a hatalom, sőt még
maga az Isten ellen is. Ez a princípium - az erő
megtestesülése. Vérszomjas vadállattá változtatja a
népet, amely ha teleissza magát vérrel, elalszik, s akkor
könnyű láncra verni."

A meleg mediterrán éjszakában X. kavargó
hópelyheket lát maga előtt, s az isztambuli éj csendjében
kozák lovak nyerítését véli hallani. Aztán megpillantja a
tisztet is, amint egy pillanatra az ölébe ejti a könyvet,
mutatóujját a lapok között tartva. /"Íme, uraim, az Ő
erkölcsük."/ A pillanatnyi szünetben az ordonánc lesöpri
a havat a sátorlapról. X. úr érzi, ahogy a hó becsúszik
katonaköpenyének ujjaiba. Enyhe mámore azonnal elszáll. A
jelenet messzinek tűnik, mintha egy nagyon távoli múltban
játszódott volna le: valahol a Kárpátokon túli területek
süket szurdokainak egyikében, a katonák a tűz köré
gyűlnek, s tisztjüket hallgatják, aki az Oroszország, a
Cár és a dolgok fennálló rendje ellen szőtt gaz
összeesküvésről olvas fel nekik. Ez a tiszt egy
tüzérezredes; neve Dragomirov, Szergej Nyikolajevics.
Miután Jekatyerinburg bevételénél hősi halált halt, a
könyv, amelyből akkor felolvasott a katonáknak, egyenesen
az ő, X. tulajdonába került.

X-ben hirtelen föléledt a gyanú. Könyvtárában
megkeresi azt a könyvet, amelyet Szergej Nyikolajevics
Dragomirov hagyott rá örököül - ez a könyv /az olvasó már
bizonyára kitalálta/ Nilus ANTIKRISZTUSA, amelyben a

tüzértiszt - legyen néki könnyű a föld - úgy hitt, mint a Szentírásban. /X. sok éjszakát átdiskurált vele Oroszországról, az Istenről, a forradalomról, a halálról, a nőkről, a lovakról és a tűzérsegről./ Bár a könyvet gyakran forgatták és sokáig katonai hátizsákok mélyén hányódott, még mindig őrzött valamit a ragyogó díszkiadás hajdani fényéből. Megsárgult lapjain a körömmel ejtett jelek és az ujjenyomatok még előző tulajdonosától származtak - feltehetőleg Dragomirov létezésének egyedüli földi nyomai.

X. összeveti a két könyvet. A névtelen műnek már az elején egy olyan passzust fedez fel, amely ismét valahogy ismerősnek tűnik előtte.

"Mi az, ami kordában tartja eme vadállatokat, melyek kölcsönösen felfalják egymást, s melyek embernek nevezetnek?" - írja a könyv. "A társadalmi lét elején a nyers és féktelen erő működik. Később a törvény, azaz ismét az erő, mely jogi formákba rendeződik. Az erő mindig a jog előtt jelenik meg."

A másikban, Nilus ANTIKRISZTUSában, s mi több, az "ÜSSZEESKÜVÉS" cím alatt, a következő körömmel megjelölt rész található /s most mintha a megboldogult Dragomirov csengő hangját hallaná/: "Mi tartotta volna kordában az embereknek nevezett vérszomjas vadállatokat? Mi vezérli őket a mai napig? A társadalmi lét elején a nyers és vak erőnek vetették magukat alá; később a törvénynek, amely nem más, mint az álcázott erő. Végkövetkeztetésem tehát, hogy a természet törvénye szerint a jog az erőben van." /"Íme, uraim, az ő erkölcsük."/

Graves is említést tesz -, bizonyos vagyok benne, hogy X. /ez a megalázó rövidítés is csak a túlzott diszkréció jele/ tudatában volt felfedezése jelentőségének. Ha az ismeretlen szerző művében valóban az ÖSSZEESKÜVÉS titokzatos forrására bukkant, az ÖSSZEESKÜVÉSére, amely már két évtizede bujtogatja a lelkeket, s hinti a bizalmatlanság, a gyűlölet, és a halál magjait, akkor legelőször is elhárította a szörnyű veszélyt azoknak a feje fölül, akiket a könyv összeesküvőként jelöl meg. /És itt szemei előtt felrémlik annak a leánynak a tébolyodott tekintete, valahol Odesszában. Bár még lélegzik, úgy fekszik a szekrényben, ahol megpróbált elrejtőzni, fejével a félig leszakított ajtóra dőlve, mintha kővé dermedt volna. A tükörben, mint egy idézet, megcsonkított holttestek, szétdobált bútorok, szét tört tükrök, lámpák és szamovárok, szemét, ruhák, matracok, szétszaggatott dunyhák látszanak; az utcát hó borítja: mindenhová, még a fákra is pihe hullott./ Másodszorban pedig - s ez már csak saját lelke számára bírt jelentőséggel - végre végső és megdönthetetlen bizonyítékkal rendelkezett Dragomirov tűzérezredes tézise ellen /megkésített bizonyítékkal, mondani se kell/, amely igazolja az ő kételyeit a titkos nemzeti összeesküvés létezésével kapcsolatban. "A bolsevikoké az egyetlen, uraim, és az sem TITOK már nagyon régóta... Mellesleg önök bizonyára tudnak róla, hogy én Gyenyikin tábornok utsítása alapján vizsgálatot indítottam annak a megállapítására, hogy valóban létezik-e Oroszországban egy olyan titkos összeesküvő csoport, mint amilyenről Nilus ír. Tisztelt uraim, egyetlen titkos szervezetet lepleztünk le, s ennek a célja az volt, hogy a Romanovokat visszasegítse a hatalomra!... Kérem, uraim, hiába is tiltakoznak. Erről hivatalos jegyzőkönyvek készültek, tanúk nyilatkozataival... Igen. Bármelyik Romanovot... Egy alkalommal pontosan az összeesküvők elleni büntető akció végére érkeztem. A kép a mai napig véres sebként maradt meg az emlékezetemben... Ezredes úr,

ha a tí összeesküvőitek úgy néznek ki, ahogy az a lány kinézett..." /Hagyjátok, hadd fejezze be! Uraim, egy kis toleranciát!/" "...s ha ez az az ár, amelyen Oroszországot..." - tiltakozó közbekiabálások, a rekedt férfihangok távoli kórusa elnyomják szavait, s félbeszakítják visszaemlékezését. /"Uraim, ideje aludni térni. Holnap nehéz nap áll előttünk. Uraim, hadd hívjam fel a figyelmüket, hogy odakinn már hajnalodik."/

Amikor X. aláhuzigálva és a margókon megjelölve letette a két könyvet, odakinn már hajnalodott. Kimerültsége dacára nem tudott elaludni. Várt tíz óráig, majd telefonált Graves úrnak, a TIMES tudósítójának.

11.

1921. augusztusában a londoni TIMES - ugyanaz a TIMES, amelyik nem egészen egy évvel ezelőtt még azon álmélkodott, hogy az ÖSSZEESKÜVÉS "hogyan rendelkezhet olyan látnoki erővel, amely ezt az egészet előre megjósolta", s amelyik TIMES tudta, hogy miben áll az ellentmondás bölcsessége - egy cikket közölt konstantinápolyi tudósítójának, Philip Gravesnek a tollából. Graves tiszteletben tartotta beszélgetőtársának a kívánságát, és nem hozta nyilvánosságra a nevét. /Így, amint arról már szót ejtettünk, az affér véletlen, de ettől még nem kevésbé fontos szereplőinek egyike a feljegyzésekben megmarad névtelen X-nek./ Graves úr egyedül társadalmi állásáról közöl adatokat: pravoszláv vallású, az alkotmányos monarchia híve, antibolsevista, a polgárháború idején Dragomirov ordonáncként szolgált. Az első telefonhívást, ezt a lényegtelen részletet elhanyagolva Graves összefoglalja olvasói számára a Royal-szálló bárjában /A belvárosi Royal-szállóban! / délután 5 és este 10 óra között lezajlott beszélgetés tartalmát:

Az Ohrana egy Konstantinápolyba menekült volt tisztje eladni kényszerült néhány régi könyvét, közöttük egy 14 x 9-es formátumú, címlap nélküli, olcsó bőrkötésű francia művet is. A könyv hátlapjára latin betűkkel a JOLY szót nyomtatták. A 'Néhány egyszerű megjegyzés' című előszó után a dátum Genf, 1864. október 15. A papír és nyomdatechnika nagyjából az 1860-1880 közti időszaknak felel meg. Ezeket a részleteket csak azért közlöm, mert segítségükkel esetleg sikerül rábukkani a könyv címére... Volt gazdája, az Ohrana tisztje nem emlékszik, hogy hogyan jutott a birtokába a könyv, s nem is tulajdonított neki különösebb fontosságot. X. meggyőződése szerint egy rendkívüli ritkaságról van szó. Átlapozván a könyvet, megdöbbenéssel tapasztalta, hogy az a néhány rész, amelyen végigfutott, mennyire hasonlított a hírhedt ÖSSZEESKÜVÉSben található egy némely megfogalmazáshoz. Ezután a felfedezés után már gyorsan meggyőződött arról, hogy az ÖSSZEESKÜVÉS legnagyobb részében csak a Genfben készült eredeti parafrázisa."

12.

Ez a két könyv - a Nilusé, amelyik fanatikus hívek hadait toborozta, akik véres áldozatokat vittek elébe, s a másik, a névtelen, az egyetlen, az árvagyerek a könyvek között, aki maga is áldozat volt - az emberi lélek eme két ellentétes alkotása, amelyek oly hasonlatosak, s annyira különbözőek voltak, majdnem hatvan évig négy betű-jelzetnyire, valamiféle kabalisztikus távolságban feküdtek egymástól /s amikor a KABALISZTIKUS szót leírom, félelem fog el/. S míg az az első elhagyta a polcok hosszú, félhomályos alléit,

mérgező lehellete összekeveredett az olvasók lélegzetével, s márgóin megjelentek ezeknek a találkozásoknak, ezeknek a megvilágosodásoknak a nyomai /amikor az olvasó az idegen gondolatban saját kételyeinek visszfényét, saját titkos gondolatát fedezi fel/, addig az a másik megszűnt gondolatnak, léleknek lenni, s halott, használaton kívüli tárgyként feküdt porral lepetten a helyén, csak egy könyv volt, amelyről az olvasó, ha véletlenül a kezébe veszi, nem tudja, hogy felütötte-e már valaha valaki előtte, s ha majd becsukja, nyúl-e érte még valaha emberi kéz, míg világ lesz a világ: azon könyveknek egyike tehát, amelyek véletlenül vagy tévedésből jutnak csak el az olvasók meleg kezeihez, /vagy a kérőlapra írtak hibás számot, vagy a könyvtáros nézte el a szignatúrát/, s szemügyre véve az olvasók minden emberi erőfeszítések - köztük a sajátjuk - hiába valóságán gondolkodnak el: ők mindenestre valami mást kerestek, verseket vagy regényt, római jogot vagy ichthyológia-tankönyvet, vagy ki tudja még mit, de valami olyasmit, ami tartósabbnak és kevésbé hiábavalónak tűnik előttük, mint ez a penészszagot árasztó, poros könyv, melynek megsárgult lapjai közé a doh minden évben egyre mélyebbre és mélyebbre lopja be magát: s már nem is evilági por borítja többé, hanem a felejtés hamuja, őt, a halott gondolatok urnáját. Hát ilyesmin töpreng az eltévedt olvasó.

Ha a véletlen, a sors és az idő egyszer kedvező konstellációban találkoznak, akkor ezeknek az erőknek az eredője erre a könyvre fog majd mutatni: mint a napsugár, "eleven fénnel" beragyogja majd, s megváltja a feledéstől.

Igy szép napon a British Museum könyvtárában két újságíró jelent meg: kalapjuk mélyen a szemükbe volt húzva, mint a detektíveknek, s a zsebükben Graves írása lapult. Pillanatok alatt megtalálták a JOLY névnél azt a könyvet, amelyet kerestek, s így az ÖSSZEESKÍVÉS titokzatos forrása /amelyet Sismareva asszony szerint Ascher Ginsberg írt héberül, s ha hihetünk Zevahov grófnak, egyenesen a sátán diktálta neki/ hosszú évek után végre napvilágra került.

A könyv, amelyet "fertelmes keselyűk", ahogy Delevski nevezte őket, saját alantas céljaikra használtak fel - PÁRBESZÉD A POKOLBAN MONTESQUIEU ÉS MACHIAVELLI KÖZÖTT, AVAGY A MACHIAVELLIZMUS A XIX. SZÁZADBAN EGY KORTÁRS ÁLTAL LEÍRVA - minden kétséget kizáróan - ahogy Rollin mondja - az egyik legjobb kézikönyv, amit valaha is írtak modern diktátorok, illetve azok személyi használatára, akik azzá szeretnének lenni. Norman Cohn szerint könyörtelen élelemjűséggel leplezi le a huszadik század totalitáriánus rendszereit. "Szomorú halhatatlanság", fűzi végül hozzá.

Az egyes szerzők eltérő feltevéseket közölnek arról az időről, amely az ember földi maradványainak végső szétporladásához szükséges: 15 hónaptól 40 évig. Ez a probléma - s ha hihetünk neki, tisztán irodalmi indíttatásból - magát Flaubert-t is foglalkoztatta.

/Mindenesetre akkor, amikor Graves fellelőzte Maurice Joly könyvét, s haló porából feltámasztotta, szerzőjének csontjai már réges rég karbonizálódtak, földdel és sárral keveredtek: halálától számítva majdnem 45 év múlt el.

Maurice Jolyt, egy városi tanácsos és egy Florentina Corbara nevű olasz nő gyermekét az 1859-es esztendőben vették fel az ügyvédi kamarába. Rövid életrajzi feljegyzésében a "Dialógus" keletkezéséről a következő részletet találjuk: "Már egy éve gondolkodom egy olyan könyv megírásán, amely bemutatná, hogy az államigazgatás hogyan hasad fel, s hogyan nyúlnak benne hatalmas szakadékok annak a cári törvényhozásnak az egyenes következményeképp, amely a politikai szabadságokat a csúcstól a mélyig tökéletesen kiirtotta. A szigorú forma mellett döntöttem, hogy a franciáknak így majd ne akaródzzék elolvasni a könyvet. Valami módon olyan mintákba kívántam olvasztani mondanivalómat, amelyek megfelelnek szarkazmusra hajló, s a Birodalom fennállásától fogva támadásait mindig álcázni kényszerülő lelki alakzatunknak... Egyszer aztán eszembe jutott az a benyomás, amelyet egy még a szakértők közül is csak kevesek által ismert könyv tett rám: Galiani abbé "PÁRBESZÉD A GABONÁRÓL" című műve. Felragyogott előttem az ötlet, hogy jelen korunk politikájáról párbeszéd formájában írjak, melyet élők vagy holtak folytatnak egymással. Egy este, amikor a folyóparton sétáltam, a Pont Royal mellett lelkemben Montesquieu neve merült fel, mint azé az emberé, aki megtestesítője lehetne a kifejtendő ideák egyikének. De ki legyen a beszélgetőtársa? Mint a villám hasított belém a gondolat: Machiavelli! A jog politikáját képviselő Montesquieu és Machiavelli, azaz III. Napóleon és az ő ocsmány politikája."

A "PÁRBESZÉD A POKOLBAN MONTESQUIEU ÉS MACHIAVELLI KÖZÖTT" talicskákon, széna alá rejtve jutott el Franciaországba /a csempészéssel foglalkozó paraszt azt hitte, hogy tiltott dohányt szállít a kartondobozokban/, hogy aztán Franciaországból azoknak a közvetítésével, akik megvetik a zsarnokságot, elterjedjen az egész világon. Minthogy azonban az emberek jobban szeretik a rabság bizonyosságát a változások bizonytalan következményeinél, az a szerény postatisztviselő /"aktív szindikalista"!/ , aki először nyitotta ki a könyvet, s hallgatta ki a párbeszédet az árnyak birodalmában, felismervén a célzást az uralkodóra, "rettenettel és undorral" dobta el magától az írást. Előléptetésben reménykedve a dolgot jelentette a rendőrségen, s amikor a kopók felnyitották a könyvvel teli dobozokat, az elképedt dohánycsempész őszintébben már nem is esküdözhetett volna, hogy drágán fog neki megfizetni az, aki ilyen aljasul becsapta. A rendőrfelügyelő véleménye szerint egyetlen példány sem hiányzott. Minthogy a máglyán való elégetés barbár szokás, s bizonyos középkori asszociációk miatt népszerűtlen is, a könyveket a városon kívülre, a Szajna partjára vitték, s ott savval leöntötték őket.

Maurice Jolyt 1865. április 15-én állították bíróság elé. A tárgyalásra a tavaszi zápor és a sajtó hallgatása miatt mindössze néhány véletlen kíváncsi verődött össze. A bíróság a könyvet betiltotta és elkobozta, Jolyt pedig - "a Császár és a császári hatalom elleni megvetés és gyűlölet szításáért" - kétszáz frank pénzbírságra /a kénsav és munkaerő ára/ és tizenöt hónap elzárása ítélte. Joly anarchistának bélyegezve, harátaiktól elhagyatva, tántoríthatatlanul, s belátva, hogy a könyvek nem képesek megjavítani a világot, 1877

egy júliusi reggelén golyót eresztett a fejébe. "Jobb sorsot érdemelt volna" - írja Normann Cohn. "Kivételesen finom érzékkel sejtette meg azokat az erőket, amelyek a halál utáni esztendőkből elszabadulva századunk politikai kataklizmáját idézték elő."

15.

A zsarnokság és a III. Napóleon-szerű műkedvelő zsarnok ellen írt pamflet egy "fertelmes manipulációnak" köszönhetően /Delevszkij használja ezt a kifejezést/ a világhatalom titkos programjává, az ÜSSZEESKÜVÉSSE változik át. A cinikus hamisítók - a rendőrségi jelentésekben bízva - úgy számítottak, hogy a kénsav Joly könyvének összes példányát megsemmisítette /annak az egynek a kivételével persze, amelyet ő, ki tudja hogyan megszereztek/. Néhány szót kiforgatni, egy-két, a keresztényeket ócsárló fordulatot beleszőni a szövegbe, kihúzni Joly képzelőerejének ironikus-mérgező fullánkját /melyet ő egyébként Machiavellinek tulajdonít/, kiemelni a szöveget történelmi kontextusából - s már kész is a hírhedt ÜSSZEESKÜVÉS.

A két szöveg összehasonlításából egyértelműen kiderül, hogy az ÜSSZEESKÜVÉS hamisítvány, s ennek megfelelően nem létezik semmiféle program, melyet "egy misztikus, sötét, veszélyes, sok nyugtalanító enigma kulcsát a kezében tartó erő" alkotott volna. A TIMES szenzációs felfedezése tehát, mely "Az ÜSSZEESKÜVÉS utolsó fejezete" címmel jelent meg, a dolgok logikája szerint pontot tehetett volna ennek a hosszú és tenger kint szülő ügynek a végére, mely oly sok lelket mérgezett meg és oly sok életet oltott ki.

Az események után tehát mintegy húszéves késéssel kezdődik el a nyomozás a bűntett elkövetői és a hamsisítókát vezérlő motivációk felderítésére. Az érintettek nagy része halott, Oroszország pedig bezárult a külvilág számára. Nilus /Szergej atya/ a monostorok archívumaiban bogarászik.⁺

⁺Nilus egy szerzetes naplóját keresi, aki Zsevakov szerint rendkívüli realizmussal beszélt a túlvilági élet jelenségeiről: "A napló írója nem elégszik meg a régmúlt idők eseményeinek megvilágításával s a földi történések megjósolásával, hanem az olvasó elé tárja a síron túli élet képét is, mégpedig oly hű realizmussal, amely nemcsak intuíción, hanem közvetlenül Istentől eredő személyes felfedezéséről árulkodik. Emlékszem arra a történetre, amely egy ifjúról szólt, akit megátkozott tulajdon édesanyja, s akit ezután egy titokzatos erő /NYEVEDOMAJA SZILA/ elragadott a földről, s a légnélküli terekbe röpített. Az ifjú 40 napot töltött a lelkek birodalmában, megtért hozzájuk, s alávetette magát az ott uralkodó törvényeknek. A történetben csak annyi szokatlan van, hogy szó sem lehet semmiféle kitalációról vagy fantáziálásról; ez a tény pedig egyértelműen tanúskodik a síron túli világ és a lelkek további életének létezéséről." /N.D. Zsevakov herceg: SZERGEJ ALEKSZANDROVICS NILUS. Kratkij ocserk zszizni i gyejatyelnosztyi. Újvidék, 1936/.

Ez a nyomozás az ÜSSZÉESKÜVÉS ősforrásai után külön fejezetet képez egy kusza és fantasztikus regényben. /A regény szó itt már másodsor bukkan fel, jelentőségének és súlyosságának teljes tudatában. Csak az ökonómia akadályozza meg ezt a történetet - amely nem más, mint egy parabola a rosszról -, hogy egy regény csodálatos méretéig táguljon, melynek cselekménye

bizonytalan időhatárok között bonyolódik. Az európai kontinens hatalmas kiterjedésén az Urálig s az Urálon túl is, s a két Amerikában, számtalan főhőssel s áldozatok millióival egy rémséges tájkép békén. Ennek a fejezetnek a gyászosan lecsupaszított, sematizált változata - mely leginkább az újságokban megjelenő, a jelentős művek lényegét a pusztá intrikára redukáló könyvismertetésekhez hasonlít - körülbelül a következőképpen fest:

"AZ ÖSSZEESKÜVÉS, AVAGY HOVÁ NYÚLNAK AZ EURÓPAI TÁRSADALMAK ROMLÁSÁNAK GYÖKEREI" valahol Franciaországban keletkezett /ahogyan azt Krusevan helyesen megállapította/, a múlt század utolsó éveiben, amikor teljes erővel tombolt a Franciaországot két ellentétes táborra osztó Dreyfuss-ügy. A tipikusan szlávos fordulatokkal és hibákkal teli hírhedt orosz fordítás /ennek az első oldalán diszelgett az a hatalmas tintafolt, amely az "Antikrisztus véres pecsétjét" mintázta/, azt bizonyítja, hogy a hamisítvány szerzője orosz. Mint ahogy minden út Rómába vezet, mondja Burcev, úgy vezet a Joly könyvét gyalázatosan megcsönkítő és értelméből kiforgató ÖSSZEESKÜVÉS első változatával kapcsolatos minden bizonyíték egy bizonyos Racskovszkijhoz, "a tehetséges és haljóslatú Racskovszkijhoz", a párizsi orosz titkosszolgálat főnökéhez. Ez a Racskovszkij, állítja Nilus, önfeláldozóan harcolt minden evilági sátáni szekta ellen, és "sokat tett azért, hogy lenyírbálják Krisztus ellenségeinek a körmeit." Egy bizonyos Papus, akinek módjában állt őt közelebbről megismerni, portréját egy kicsit a szimbolisták prozódiajára emlékeztető stílusban rajzolta meg /s nem csak a nagybetűk miatt/: "Ha valaha is találkoztok vele az életben, kétlem, hogy akár a legkisebb gyanúval is viseltettek majd iránta, mert lényében semmi nem utal sötét üzelmeire. Frös, energikus

egyéniség; mindig mosolygó, szája körül lópatkó alakúra nyírott szakáll, élénk tekintet - inkább hasonlít egy Remek Fickóra, mint egy orosz Corentin-re. S bár vonzódása a Kis Párizsi Nők iránt feltűnő gyengéjeként róható fel, ahhoz kétség sem fér, hogy ő a legrátermettebb Organizátor a Tíz Európai Fővárosban" /L'ÉCHO DE PARIS, 1901. november 21./. Taube báró, aki a forradalom után körülbelül 10 évvel AZ OROSZ POLITIKA című könyvében megkísérelti megmagyarázni - elsősorban saját magának - az Impérium bukásának okait, s a titkosrendőrség jelentős szerepét a történetekben, szintén ismerősei közé sorolhatta magát. "A kedélyeskedést kicsit már túlzásba vivő modora és behízelgő beszédstílusa - mely egy körmeit körültekintően elrejtő macskához tette hasonlatossá - csak egy pillanatra homályosíthatta el bennem ennek az embernek a világos és alapvető vízióját, finom intelligenciáját, tántoríthatatlan akaratát és mély odaadását a Cári Oroszország érdekei iránt."

Ennek a tántoríthatatlan akaratú embernek az életútja egy, a maga módján tipikus sorsot példáz: ez a jobbról balra, illetve balról jobbra lendülés az ideológiai síkon ma már általános az európai értelmiség köreiben, s fényesen bizonyítja, hogy az emberi fejlődés dialektikája nem tűr konstansokat. Racskovszkij fiatalkorában földalatti diákköröket látogat, ahol fojtott hangon tiltott könyveket és kiáltványokat olvasnak fel, ahol titkos beszélgetések folynak, ahol egy homályos jövő fényétől ragyogó titkos szerelmek szövődnek, s ahol a "forradalom romantikája az egyetlen program". Hanyagul a homlokába húzott kalapjában nyomdafesték-szagú sötét pincékben forgolódik, ahová titkos átjárók vezetnek, s ahol SANG DE BEUF színnel nyomott pamfletek, s nagy fantáziával kiagyalt hamis

nevekre szóló hamis okmányok készülnek. Csapatákkal, veszéllyel és rajongással teli élet ez; mikor a jelszó elhangzása után ismeretlen, szakállas férfiaknak nyílik az ajtó, hogy megszálljanak éjszakára, s finom kezű leányoknak, akik drága bundájuk alól csöppet sem női revolvereket húznak elő. Egy ilyen torzomborz, izzó tekintetű férfi, aki a sötétben dohányozva vitrasztotta át az éjszakát, valamikor 1879 telén feladta a merénylők tervét, mert "kétségei támadtak a plébániatemplom levegőbe röpítésének célszerűségét illetően". Racskovszkij, aki ennek a kételkedőnek elmesélte, hogy két nappal azelőtt ugyanazon a fekhelyen a Drentel tábornok elleni merénylet egyik elkövetője éjszakázott, a cári rendőrség harmadik ügyosztályának a kezei közé kerül. Itt aztán egy Dosztojevszkij tollára méltó jelenet bontakozik ki. A vádlott egyéniségét mérlegre téve az ügyész kertelés nélkül előáll javaslatával. Racskovszkij úr "vagy lesz szíves együttműködni a rendőrséggel /végső soron, GOLUBCSIK TI MOJ MILIJ, a rendőrség sem szolgálja kevésbé odaadón Oroszország ügyét, mint a forradalmárok/, vagy pedig... Racskovszkij nem sokat habozott. A szibériai száműzetés /OGURCSIK TI MOJ, hát Szibéria még Dosztojevszkijnél is romantikus, VOUS EN CONVIENDREZ. Szibéria, szíves engedelmével, valahogy olyan puhán körülöleli az embert, hogy ne mondjam, simogatja, már ha a meleg dunyha alatt olvas róla.../, az utóbbit választotta. Amint az egyik kortársa megfigyelte, Racskovszkij mézes-mázos modora és "behízelt beszédstílusa" 1879-ben született meg, egész pontosan azon a februári napon, amikor elfogadta az ügyész ajánlatát. "Az ügyésznek ez az utánzása, ez az ijesztő mimikri volt első hamisítványa."

Mint a gyorsvonat ablaka előtt, úgy suhannak el azután a közbeeső állomások: letartóztatása /és színlelt tömlőcbe vetése/ után nem egész négy évvel már az Állambiztonság petyerburgi vezetőjének jobbkeze. Egy évre

rá az összes titkosszolgálat főnökévé nevezik ki, párizsi székhellyel. Első ránézésre meglehetősen összevisszának tűnik az a háló, amelyet Racskovszkij Európa térképén szőtt, csak közelebbről szemügyre véve vesszük észre tökéletes architektonikáját: Párizs - Genf - London - Berlin. Egy elágazás - "mint valami aorta, amely a dolgok szívéhez vezet", jegyzi meg egy nosztalgizáló kortárs - az Ural tömbje felé, Moszkváig és Petyerburgig nyúlik.

Racskovszkij megvesztegetések, hízelkedések, figyeltetések, s azon estélyek segítségével, ahol "patakokban folyik a pezsgő, s az emberek fecsegnek, mint a szarkák", 1890 végén egy titkos forradalmi szervezetet fedez fel, amely egy lakatosműhelyben Párizs egyik elővárosában bombákat fabrikál. A bombákat oroszországi merénylőknek szánják. Racskovszkij az ügy során 63 terroristát juttat a cári rendőrség harmadik ügyosztályának a kezére, akiket sikerül kivétel nélkül Szibériába száműzni. Húsz évnek kell eltelnie ahhoz /a szibériai foglyok nagy része ekkor már nem él/, hogy az ügyben nyomozó Burcev rájőjjön, miben sántikált Racskovszkij: a bombákat az ő emberei készítették, s a külvárosi műhely az ő egyik francia segítőtársa nevéén működött.

Az anarchisták és a "nihilisták" aranykora volt ez, írja Normann Cohn, s a kézzel gyártott bombák divatját Európa és Oroszország egyformán felkapta. Ma már tudjuk, hogy a merényletek többségének háttérében /a parlamentre dobott szöggel teli bomba esetében csakúgy, mint az ennél lényegesen veszélyesebb liege-i robbantást alkalmával/ mint valami rejtőzködő Isten, a mi Remek Fickónk, Racskovszkij húzódozott meg. A gyanú szellemét feléleszteni Európában, s ezzel közelebb vinni Oroszországhoz - ez volt

lidércnyomásos gondolatának lényege. "Ezt a perfid orosz nem elégítette ki rendőrfőnöki szerepe, s a magas politika kártyáival akart játszani...Mert Racskovszkij nagyravágásával csak skrupulusainak hiánya kelhetett versenyre."

16.

Racskovszkij vitathatatlan éleselméjűséggel gyorsan felmérte, hogy a bombák hatása meglehetősen relatív: az értelmetlen vagy a homályos indíttatású gonosztettek előtt a közvélemény, mint a villámcsapás fényére, rettegve szorítja össze a szemét, s igyekszik az egésztől minél hamarabb megfélekedezni. A tapasztalat azt súgta neki, hogy az intrika sokkal pusztítóbb erejű robbanásokat képes előidézni, mint a bombák. Az emberek szívesen hisznek minden intrikának, különösen ha az egy olyan embert pécéz ki magának, aki eddig mentesnek tűnt minden erkölcsi szeplőtől. Romlott embertársaink meggyőződése szerint senki nem különb náluk, csak vannak, akik ügyesebben tettetik megukat. "Amíg bebizonyítod, hogy nem igaz a rágalom, nagyon sok víz lefolyik a Szajrán, DOSENYKA MOJA." Életrajzírói megjegyzik, hog eme született intrikusnak a névtelen levelek írása már a gimnáziumi évek alatt kedvenc szórakozása volt. Írt mindenkinek: a tanároknak, társainak, szülőknek, saját magának. Most, új funkciójában emlékezetébe idézte eme gyermekded játékának végzetes hatásait. S mivel volt nyomdája és pénz is elég, pamfleteket kezdett gyártani: volt forradalmárok állítólagos vallomásait, melyekben úgymond a köz elé tárják kiábrándulásuk hátterét. Egy-egy ilyen kiadványra aztán ő maga válaszolt, egy másik néven, persze... Pokoli zűrzavart okozott így.

Egy "P.Ivanov" néven aláírt pamflet munkálatai során Racskovszkij egyik munkatársának, aki valahogyan elkerülte a száműzetést, kifejtette nézeteit a rágalom működési mechanizmusáról és hatékonyságáról. "Amíg előről melegedsz, GOLUBCSIK, addig megfagy a hátad. Mint a táhortűznél. Az egyik oldalad minden exponálva van, hogy úgy mondjam. És csak két módja van a védekezésnek. Mindkettő hatástalan, jelzem. /Harmadikat még nem találták ki./ Vagy hallgatsz, s abban bízol, hogy az emberek nem veszik komolyan a rólad terjedő hazugságokat, vagy felháborodottan válaszolsz a rágalmazásra. Az első esetben az fogják mondani: aha, hallgat, mert nem tud mit felhozni a védelmére. A másodikban pedig azt, hogy védekezik, mert érzi, hogy bűnös. Ha nem érezné, mi az ördögért mentegetőzne? A rágalom úgy terjed, mint a spanyolnátha, OGURCSIK MOJ MILIJ. /A spanyolnátha nagy divat volt akkortájt../

17.

Joly DIALÓGUSÁnak "Racskovszkij műhelyében" előállított hamisított verziója bámulatba ejtő gyorsasággal jut el Nilus kezébe. "Eme két rokon léleknek, eme két megszállottnak a találkozása elkerülhetetlen volt" jegyzi fel egy kortárs. "Egyetlen egy dologban különböztek mindössze: Nilus misztikus bolondériájában úgy hitt az ÜSSZEESKÜVÉS hitelességében, mint a Szentek életében." A kézirat egy bizonyos J.M. Glinka asszony közvetítésével jutott el hozzá, aki Párizsban spiritiszta szeánszok rendezésével és az emigráns orosz terroristák utáni spiclikedéssel foglalatoskodott. Egy újságírónak adott nyilatkozatban reklamálta is a dicsőségből az őt megillető

részt, de mivel ez alkalommal beszámolt túlvilági kapcsolatairól, s arról is, hogy érintkezésben áll a cári család elhalálozott tagjaival, az újságíró a vallomását bizonyos székszissel fogadta. Az azonban tény marad, hogy valóban ez a Glinka asszony juttatta el saját példányát Krusevanhoz. /Ő az, aki újságjában először írt a könyvről, s Nilus, amint láttuk, tőle szerezte meg a művet./

A "rágalmazásnak eme remekműve" által keltett mendemondák oly gyorsan terjedtek a világban, amilyen gyorsan csak a rossz híresztelések és a spanyolnátha képesek. A könyv a kontinensen kersztül eljutott a Brit Szigetekre, onnét Amerikába, aztán visszafelé még a Felkelő Nap Országába is. Misztikus forrásának és az emberek azon szükségletének köszönhetően, hogy egy Isten nélküli világban értelmet találjanak a történelem menetében, az ÖSSZEESKÜVÉS valóságos breviáriummá lett, mely azt tanítja, hogy a történelemben minden vereség és bukás mögött egy "misztikus, sötét és veszedelmes erő áll, amely kezében tartja a világ sorsát, s a hatalom titokzatos forrásait, amely háborúkat és lázadásokat, forradalmakat és zsarnokságot szít, s amely "forrása minden rossznak". A francia forradalom, a Panama-csatorna, a Népszövetség, a Versailles-i szerződés, a Weimari Köztársaság, a párizsi metró - mind az ő műve. /Apropó: ez a metró nem más, mint egy lagúna a városfalak alatt, amelynek a segítségével a levegőbe röpítik majd az európai fővárosokat./ Gyanús pénzügyi készleteiből ez az "okkult és mindenre képes társaság" fizeti a hit és a törvény ellenségeit, listáin megtalálható Voltaire, Rousseau, Tolsztoj, Wilson, Loubet, Clemenceau, Eduard Sam és Lev Davidovics Bronstein, Szeliversztrov tábornok, Ferdinánd főherceg; tagjai és akaratának végrehajtói Machiavelli, Marx, Kerenszkij, B.D. Novszkij, sőt, maga Maurice Joly is. /Ez utóbbi persze csak álnév, anagramma, amelynek eredetijét könnyű megfejteni a Maurice névből./

Az ÖSSZEESKÜVÉS összes megjelent változata közül minden vitán felül az a négykötetes, párizsi kiadás a legteljesebb és a leghíresebb, amely a huszas években látott napvilágot; monseigneur Junius hét esztendei erőfeszítés után, életének 82. évében fejezte be áldásos munkáját. Monseigneur Junius megszállott volt, aki széles műveltséggel és széles nyelvismerettel rendelkezett, s nem szégyellt öreg napjaira belefogni a szláv nyelvek tanulmányozásába /"melyek kivételesen nehezek, s mindemellett nem is hajtanak közvetlen hasznot", ahogy egyik életrajzírója megfogalmazta/. Ez a kiadás egybegyűjt minden addigi ismeretet a tárgyról; összeveti a francia és az orosz, a német és a lengyel fordítást, felhívja az olvasók figyelmét a jelentéktelen nyelvi eltérésekre, rámutat a temérdek LAPSUS MENTISre és LAPSUS CALAMIRAra, a megelőző kiadások súlyos sajtóhibáira, melyek néhol megváltoztatják az eredeti értelmét, mi több, bibliai párhuzamokat is mellékel, melyek félreérthetetlenül elítélik eme gyalázatos könyvnek a gyalázatos szerzőit /"Kezüket nem a könyörületesség keze irányította."/.

Junius munkája, bátran állíthatjuk, nem volt hiábavaló. Ezután mindenki a világon, aki az ÖSSZEESKÜVÉS kiadására vállalkozott, s szándékai komolyak voltak - nem olcsó és gyors dicsőségre pályázott tehát, s nem csak a könnyű profiton járt az esze - monseigneur Junius négykötetes munkájából merítette a tudós tényeket. /Nagy a valószínűsége annak, hogy az a bizonyos A. Tomic is monseigneur Junius adatait használta fel saját

verziójához, mely AZ IGAZI ALAPOK címmel 1929-ben jelent meg Splitben; mint ahogy hasonlóképpen tett az a névtelen egzegéta is, akinek PATRIOTICUS néven közreadott fordítása félreérthetetlen címmel öt évvel később jelent meg Belgrádban: AKIK ROMLÁSBA DÖNTIK AZ EMBERISÉGET.

Németországban az embereknek a könyv igazába vetett hite "megingathatatlan volt s sziklaszilárd"; számos nemzedék tudatát és patriotizmusát alakította a mű. Míg a szociáldemokrata újságok hevesen bizonygatják az obskurus iromány által felhozott vádak értelmetlenségét, addig a sajtónak azon része, amelyik általában kerül a rémhírterjesztést, a két lehetséges magatartás közül /"mindkettő hatástalan"/ a másodikat választja: egy szó nélkül siklik el minden fölött, s az egész vitát - különösen a TIMES felfedezése után - abszurdnak tekinti. Pontosan Racskovszkij pszichológiai prognózisának megfelelően és mintegy a két ellentmondásos fellépés következményeképpen, egy akkoriban ismeretlen /még ismeretlen/ festő-amatőr megírja, hogy a könyv hamisságának bebizonyítására irányuló makacs erőfeszítések "valójában a könyv hitelességét bizonyítják" /MEIN KAMPF/. A nevezetes 1933-as esztendőben, amikor ez a festő-amatőr már NEM IS OLYAN ISMERETLEN, Németországban az ÖSSZEESKÜVÉSnek már több mint 30. kiadása jelent meg, s a DER HAMMER-ház koktélpartival ünnepli meg a százszázadik példány eladását.

A Nilus-féle változat alapján készült amerikai fordításból 1925-re már több mint félmillió példány talált vevőre, elsősorban egy nagy példányszámban megjelenő újság támogatásának köszönhetően, melynek tulajdonosa az a Henry Ford volt, akinek életét két nagy szenvedély, az autók és a titkos társaságok töltötték ki. Latin Amerikában a

könyvet hosszú éveken át az ádáz pártharcok során alkalmazzák majd haszonnal, s a fanatikusoknak, különösen a német eredetű népesség soraiból kikerülő fanatikusoknak lesz kedves olvasmánya. A spanyol kiadások közül azt a harmadikat tekinthetjük alapvetőnek /Sao Paolo, 1937./, melynek címdalán egy feszület és egy háromfejű kígyó található, s melynek szerkesztője éppúgy monseigneur Junius argumentációit használta fel, mint az ugyanebből az évből származó Preziosi-féle olasz verzió. Az 1944-es, egy bizonyos László Ernő okoskodásaival kísért magyar kiadás sajtóvisszhangjának közvetlen következménye az a lövés volt, amelyet egy vadászpuskából adtak le a házunk ablakára. /Így tehát elmondhatjuk, hogy az ÖSSZEESKÜVÉS ügye engem személyesen is érint./

19.

Igen komoly a valószínűsége annak, hogy ez a könyv nemcsak az egykori festő-amatőrre, a híres MEIN KAMPF írójára gyakorolt erős hatást, hanem annak a névtelen grúz szeminaristának a lelkére is, aki majd HALLAT MÉG MAGÁRÓL. A gyertya reszkető fényénél, a száműzetés hosszú szibériai éjszakáin, míg odakünn hóvihar tombolt, az ÖSSZEESKÜVÉS szavai jobban magukkal ragadták, mint az evangélium.

Így lett tehát a reneszánsz hercegek okulására írt kézikönyvből - mely Joly filozófiájában reinkarnálódott, s Nilus görbe tükrében torzult el - a modern zsarnokok vademecumja. Szolgáljon itt Nilus művének néhány részlete, és ezek történelmi reflexei az olvasmány végzetes hatásának bizonyítására:

"Be kell látni, hogy több a rosszra, mint a jóra hajló ember, s ezért a felettük való hatalom gyakorlásában jobb eredményeket lehet elérni erőszakkal és megfélemlítéssel, mint tudományos értekezésekkel. Minden ember hatalomra törekszik, minden ember diktátor lenne, ha megtehetné, s emellett alig akad valaki, aki ne áldozná fel a köz javát saját jólétének érdekében" /ÜSSZEESKÜVÉS, 216.o./. Avagy: "A mi jogunk az erőben van. A jog szó felelősséggel teli, és nem bizonyítja semmi, hogy van értelme. Hol kezdődik a jog és hol végződik? Abban az államban, amelynek gyenge a hatalmi szerkezete, erőtlen az uralkodója, s amelynek törvényeit a liberalizmus a jogok megsokszorozásával sorvasztja arcnélkülivé, én új jogot alkotok - könyörtelenül támadni az erősebb jogán, s szilánkokra zúzni a fennálló rendet és az összes intézményeket" /218.o./ Az emfázis ezekben a mondatokban arról a benyomásról tanúskodik, amelyet az ÜSSZEESKÜVÉS egy bizonyos doktor Destouches-ra a BAGATELLEK EGY MÉSZÁRLÁSÉRT című pamflet szerzőjére gyakorolt./

Annak a bonyolult kérdésnek az eldöntésében, hogy a tett megelőzi-e a szót, vagy a szó árnyéka csupán, az ÜSSZEESKÜVÉS bizonyos részleteinek elolvasás után hajlamosak vagyunk inkább az idealista változatnak igazat adni. Az a tudás, amelyet a jövő zsarnokok ebből a könyvből szűrnek le, élő és tartós gyakorlattá alakul majd át.

"A mi kötelességünk az, hogy egész Európában, s Európa közvetítésével a többi kontinensen is zavart, viszályokat és gyűlöletet szítsunk. Ez számunkra kettős haszonnal jár majd: legelőször is tiszteletben fogjuk tartani az összes demokratikus államot, miközben bebizonyítjuk nekik, hogy kényünk-kedvünk szerint

idézhetjük elő romlásukat s változtathatjuk meg társadalmi rendjüket... Másodszor pedig cselszövésssel összekuszáljuk majd azokat a szálakat, melyeket politikánkkal, a gazdasági szerződésekkel és az államközi kötelezettségekkel az államok kormányában szőttünk." /235.o./

Az eszmék történetében még egyetlen, uralkodóknak szánt filozófiai gondolat sem hagyott maga után pontosabb lenyomatot s nyert hívebb beteljesülést.

"A politikának semmi köze az erkölcshez. Az erkölcsösen kormányzó államfő apolitikus, tehát nincs helye az állam élén... Abból a Rosszból, amelyet most cselekedni kénytelenek vagyunk, majd kiemelkedik a megdönthetetlen hatalom gyakorlásából származó Jó, a nemzeti lét mechanizmusának igaz útja, melyet most a liberalizmus torlaszol el... Az eredmények felmentik az eszközöket. Ezért terveink kigondolásánál ne a jó és az erkölcsös, hanem a szükséges és a hasznos felé fordítsuk figyelmünket." /218.o./

"És ellenünk többet nem szövődhet összeesküvés. Ezért könyörtelenül fogjuk büntetni azokat, akik fegyverrel a kezükben szállnak szembe hatalmunkkal. A titkos társaságok alapítását célzó minden kísérletért halálbüntetés jár majd. Azokat a társaságokat, amelyek a mi szolgálatunkban álltak s állnak még most is, felosztatjuk, s tagjaikat Európától távol eső földrészekre küldjük majd... És hogy a politikai bűnök körül eloszlassuk a tisztelet aureolóját, a vétkeseket tolvajokkal, gyilkosokkal s mindennemű más undorító és veszedelmes bűnözőkkel együtt ültetjük majd a vádlottak padjára. A közgondolkodás így ezt a fajta bünt össze fogja kapcsolni bármely más büntetettel, s ugyanolyan megvetéssel fog iránta viseltetni." /268.o./

1942-t írunk - 36 év telt el azóta, hogy megjelent Krusevan cikke a petyerburgi újságban -, s a gonosztett egyik tanúja ezt jegyzi naplójába: "Képtelen vagyok felfogni, hogy milyen bírósági ítéletek alapján történnek ezek a gyilkosságok. Teljesen nyíltan, mint valami színpadon, emberek embereket ölnek."

A jelenet ennek ellenére valóságos, mint ahogy valóságosak a holttestek is.

"Az emberek még egyenesen állnak, mint a bazaltoszlopok - írja a szerencsétlen Kurt Gerstein -, mivel arra sincs hely, hogy eldőljenek vagy összegörnyedjenek. A családok még a halálban is felismerhetők: a családtagok egymás kezét szorítják. Nagy ügyel-bajjal szétválasztják őket: a helyiséget az új transzport érkezésére készítik elő. Aztán az elkékült, izzadságtól és vizelettől nedves, belsárral és menstruációs vérral bemocskolt testeket egymásra dobálják. Húszegynéhány munkás a szájukat ellenőrzi, feszítővassal nyitva ki őket. Mások a végbélnyílásokat és a nemi szerveket ellenőrzik: pénzt, gyémántot, aranyat keresnek. A fogászok az aranyfogakat, hidakat, koronákat tépik ki fogóikkal. A kör közepén Wirth kapitány áll..."

A kör közepén Wirth kapitány áll. Katonai zubbonyának bal felső zsebében ott lapul az ÖSSZEESKÜVÉS egy bőrkötéses példánya, a DER HAMMER 1933-as kiadásában. Valahol azt olvasta, hogy ez a könyv az orosz fronton megmentette egy fiatal tiszt életét: a mesterlövészpuskából kilőtt golyó a lapok között állt meg, pontosan az altiszt szíve fölött. Ez a könyv biztonsággal tölti el.